

Olavi Nevanlinna

Sinusta sitten
tuli matemaatikko,
olisi isoisä
ehkä sanonut.
Kun osasin
poimia sen
epsilona.

TIEDE 2000
3/1991

TUTKIJA

MITÄ EPSILON PAINAA

Tämä on samaa lapsuudesta saakka: tieto siitä, mitä osaan, mitä en, missä olen arka tai mitä tapahtuu, jos kuitenkin uskaltaa.

Se mahdollisuus, että ryhdyin matemaatikoksi, on ollut mukana kauan ja on tietysti sidoksissa sekä havaitsemiini taipumuksiin että siihen tosiasiaan, että isänpuoleisessa suvussa on ollut epätavallisen paljon matemaatikkoja.

Lapsuuden vertailuryhmä muodostui isänäidin kesäpaikan kautta: sisarukset, serkukset ja pikkuserkut. Tästä on kasvanut pari säveltäjää, lääkäreitä, opettajia, juristi, punnuksin palkittu runoilija, tietojenkäsittelyopin apulaisprofessori... Tässä joukossa tiesin varhain, että jos joku ryhtyy matemaatikoksi, se joku saatan olla minä.

■ Erik Tawaststjernan muistikuvissa lapsuudesta vilahtavat isäni vanhemmat luvussa "Skruuvipeli".

"(Skruuvipiirin jäsenet) kannattivat hyvää porvarillista demokratiaa, vaikka heitä häiritsikin se väistämätön perspektiivi, että kaikenkalaiset "puoliherrat" nousisivat yhteiskunnan korkeimmillekin paikoille. Mutta he alistuivat siihen tietoisina siitä, että heidän lastensa ja lastenlastensa elämä tulisi olemaan vai-

keampaa kuin heidän omansa."

Aika hyvin tuo henkilökuvana isoisääni (F. N.) sopii.

Ollessani kuusitoistavuotias isoisäni seurasi, kun lueskelin Ernst Lindelöfin Johdantoa korkeampaan analyysiin. Harjoitustehtävät tuntuivat vaikeilta, mutta erikoisesti jäi kaivelemaan epävarmuus siitä, miten otetaan, vai onko se mistä, mielivaltaisen pieni epsilon. Olenko varmasti nyt kiinnittänyt sen, kun olen kirjoittanut sen paperille?

Kävin teknillisen korkeakoulun kuten isäni. Sieltä sai sekä kunnan ammatin, että mahdollisuuden lukea matemaatikkaa — ja siinä tapauksessa vielä kaupan päälle etäisyyttä isoisäni ja hänen veljensä matemaattiseen suuntaukseen.

Isäni kaatunut veli, johon etunimeni peräytyy, oli lukenut filosofiaa. Isoisäni kertoili kunnioittavasti Eino Kailasta ja sai minutkin iltalueskelemaan, muttei varsinaisesti syttymään. Miten sanoikaan Teofilus: "Minä olen samaa mieltä kuin Hamlet, että maan ja taivaan välillä on paljon asioita, joista meidän filosofeillamme ei ole aavistustakaan."

■ Teknillisen korkeakoulun sovelletun matematiikan professori Olli Lokki oli se, joka sai minut opiskeluai-

na innostumaan: opiskella matemaatikkaa ja neurofysiologiaa ja ratkoa aivojen salaisuuksia.

Ensimmäinen julkaisuni ilmestyi kansainvälisessä fysiologian alan lehdessä. Päätelin kuitenkin jonkin ajan kuluttua, että jos (ja kun) aivojen salaisuus ei ehkä paljastukaan, niin edessä on turhauttava tie deura.

Kirjoitin diplomityön matematiikasta, seuraavaksi ponnistelin vänrikiksi ja sitten perään tohtoriksi ja ulos maailmalle.

Laskimme juuri: viime keväänä kirjoittanut esikoisemme joutui vaihtamaan koulua 11 kertaa. Se on sitä hintaa, mikä tällaisen uran rakentamiseen liittyy.

■ Palatessamme ensimmäiseltä Amerikan matkaltamme osasin poimia sen epsilona, eihän se mitään painaa, mutta ei ollut enää isoisää, jolle kertoa. Hän olisi varmaan sanonut: "no, sinusta sitten tuli matemaatikko", ja jatkanut, "mutta jos itse saisin elää uudelleen rupeaisin ehkä lääkäriksi."

"Paluu" merkitsi muuttoa Ouluun. Rivitalonpätkä velaksi ja fillarilla pakkaaseen suon poikki yliopistolle. Kunnes eräänä päivänä Teknillisen korkeakoulun matematiikan professorin asiantuntijalausunnot avattiin ja me laitoinme rivitalonpätkän myyntiin.

■ Matematiikka on minulle tieteiden kuningatar, niin juhalliselta ja stereotyyppiseltä kuin se kuulostaakin. Siinä on tämä ainutkertainen ominaisuus: se kytkee yhteen koko kirjon leikistä syvällisyyteen ja kauneusarvoista hyödyllisyyteen.

Nykyisessä virassani tutkijaprofessorina olen saanut tehdä sitä, mitä olen halunnut. Mietin, miksi tuolla tai täällä insinööritieteen alalla lasketaan noin, vaikka aivan ilmeisesti niin tai näin menetellen pärjäisi paljon paremmin: siellä tarvittaisiin tämän kaltaista teoriaa.

Viisivuotiskausi tutkijaprofessorina on kohtapuolin takanapäin. Näin pitkään en ole asunut samassa paikassa sitten kun ylioppilaaksi tulin.

Professuurissa minua viehättää se, että yhteys oppilaisiin on läheisempi kuin tutkijaprofessuurissa. Normaali virkaan liittyvä laitoksen edunvalvonta sen sijaan on kovempaa ja raadollisempaa työtä kuin lapsena tai edes kaikkietäivänä opiskelijaradikaalina arvelin. Se on erittäin tehokas luovuuden tappaja.

Tämä teksti ilmestyy "tutkija"-palstalla. Se menee hieman ohi. Kyllä minun täytyy uskaltaa sanoa olevani tiedemies, tieteilijä. Jos teet näitä hommia, sano sinäkin! □